

Konstaablile naabusvalvest

Sissejuhatus

Aastatuhandete vahetusel on Euroopas politsei ennetustegevuse käsitluses aktuaalseks muutunud lähipolitsei temaatika. Eestis pole sel teemal õnneks vaja midagi enneolematut välja mõelda: konstaabliteenistus oli olemas ja rahvale tuntud juba sõjaeelsetel aegadel. Ka veneaegsete miilitsa piirkonnavolinike ülesannetes oli palju sellist, mida moodsatel aegadel lähipolitseiga seondatakse. Asja sisu on lihtne: praegu preventsiiooni- ja noorsoopolitsei hulka kuuluvad konstaablid peavad esindama elanike ees politseid ning lahendama probleeme, mis ei kuulu muude politseistruktuuride pädevusse. Konstaabel läviv igapäevatoos oma piirkonna elanike, ettevõtjate ja ametiasutustega. Loomulikult on tema tegevuse edukus otsesõltuvuses oskusest võita usaldust ning esindada kõigi partnerite ees politsei kui õigus- ja korrakaitseasutuse huve.

Usalduse võitmiseks on vaja täita partnerite õigustatud ootusi, teisest küljest aga selgitada partnereile, et nende abita on ka politsei pime, kurt ja kätetu. Õiguserikkumiste ennetamiseks ja tõkestamiseks on eelkõige vaja teavet, millest suur osa on just elanike valduses.

Sageli jõuab see teave politseini alles pärast õiguserikkumise toimepanekut ja kahju tekkimist. Siit tekivad käärid elanike ootuste ja politsei tegevuse tulemuste vahel. Inimesed, kes on tajunud õiguserikkumisele viitavaid asjaolusid, loodavad, et need on ka politseile teada. Seetõttu ei kiirusta elanikud oma tähelepanekuid politseiga jagama. 2001.aasta jaanuari keskel peksiti Tartus Kalevi tänava hoovil vanem mees surnuks kümnekonna tööleruttaja ja akendest uudistaja silme all. Keegi pealtnägijaist ei arvanud, et politseile pole teised inimesed juba juhtunust teatanud. Tegelikult jõudis esimene teade politseisse alles kümnekond minutit pärast seda, kui peksja sündmuskohalt lahkus.

Vastupidine infosulg toimib õiguserikkumiste ennetamise meetmete osas. Sageli jääb politseiametnikule mõistmatuks, miks ei suuda näiteks korteriühistud majade trepikodadele korralikke uksi ning lukke muretseda, kuigi see suhteliselt lihtne ja vastuvõetava hinnaga meede vähendab oluliselt korterivarguste riski.

Samas ei tule tavakodanik iseseisvalt sageli selle pealegi, et enamik korterivargusi pannakse toime tööpäeviti, töö ajal ja sageli kümnete inimeste nägemisulatuses. Järeldus saab olla vaid üks: konstaabel peab minema elanikele lähemale, leidma endale liitlasi ja selgitama rahvale politseiteenistuse põhitõdesid ning ka probleeme. Naabusvalve on üks selliseid võimalusi.

Käesolevas trükises selgitatakse Eesti ja välismaisele kogemusele toetudes, mis on naabusvalve, kuidas on ta Eestis organiseeritud, mida ootavad elanikud konstaablilt ning mida võib konstaablile anda tegevus koos naabusvalvega. Lühidalt käsitletakse ka naabusvalve tugirühmade loomist ja võimalikke liitlasi. Trükis on valminud Siseministeriumi tellimusel. Autor tänab Naabusvalve liikumise käivitamisel olulist rolli mänginud siseministreid Jüri Mõisa ja Tarmo Loodust, Tartu linnavalitsuse ja Tartu politseiprefektuuri juhtkonda, kelle abita poleks tänases Eestis seda elanike turvalisuse tõstmiseks nii olulist struktuuri.

Naabusvalve- mis see on?

Ajalugu tunneb hulgaliselt fakte, mil elanikud, keda ei rahulda riigi või valitsuse poolt pakutav turvalisuse tase, on ühendanud oma jõud, et kuritegevust tõrjuda. Enim teatakse Ameerika uutel territooriumidel eksisteerinud vigilantidest. Vene ajast peaks suhteliselt värskest meeles olema rahvamalev. Neljakümnendail aastail vaheldusid Rahva Omakaitse ja Omakaitse.

Paraku on mõnedki sellised liikumised ja organisatsioonid, ka siinnimetatute hulgast, jäädvustanud end omakohtu ja seadusetuse sümbolina. Meenutada tasuks veel Cosa Nostrat ja Ku- Klux Klani. Mõlemad olid algselt loodud võitluseks vägivalda vastu! Kahekümnenda sajandi lõpukümnendel, kui narkomaaniaga seonduv kuritegevus hakkas ohustama USA ja Kanada rahulikke elurajoone, algas seal uus rahvaliikumine, naabrusvalve (Neighborhood Watch). Kõigist eelnevaist erineb see ülesande püstituselt. Kui senised rahva enesekaitse formeeringud eelistasid jõulist tegutsemist kurjategijate tabamisest omakohtuni, siis naabrusvalvajad seadsid endale eesmärgiks õiguserikkumise väljaselgitamise selle eos ning politsei või turvafirmade teavitamise, jättes õiguserikkumise tõkestamise ja rikkuja kinnipidamise professionaalide asjaks.

Märksõnadeks on: **Me jälgime, me märkame, me teatame!**

Selline lähenemine võimaldab õiguserikkumistega võidelda parimal moel: politsei või turvatöötajad saavad *õigeaegselt* teavet *kompetentsetelt* naabrusvalvajatelt ning suudavad sellele tuginedes ja õiguspäraselt toimides õiguserikkumise kiiresti tõkestada ning rikkuja tabada.

Atlanditagune kogemus levis kiiresti ka Suurbritannias. Seal olid kodanikuinitsiatiivile toeks kindlustusfirmad, kes kähku mõistsid, et naabusvalvega kaetud asumites on varakindlustaja risk oluliselt väiksem. Kurjategija püüab selliseid rajooni vältida teades, et juba tema ilmumine annab mitmele silmapaarile tegevust ning põhjustab küsimusi: kes see mees on, mida ta teeb, ega ta äkki varas pole?

Elanikud, keda politseinikud on õpetanud, et näiliselt sihitult maju piidlev kena noormees võib olla murdvaras, teavitavad kähku politseid. Patrullil on alati põhjust pöörduda inimese poole küsimusega, kas ehk teda aidata saaks. Praktikud teavad, et kaaki, kes pärast sellist kontakti veel samas tänavas vargile tükiks, on pea võimatu leida.

Briti saartel ongi kindlustajad jäänud naabusvalve rahastajaks ning varustavad organisatsiooni nii politseilt tellitud koolituse kui tööks vajalike materjalidega.

Mandri- Euroopas on mindud pisut teist teed. Saksamaa Liitvabariigis, Norras, Rootsis ja Soomes on naabusvalve programme ja projekte juhtinud justiits- või siseministeeriumid. Nende baasil on loodud koolitussüsteemid ning otsitud kontakti elanikega. Suureks toeks on olnud asumites toimivad huvi- ja survegrupid, näiteks korteriühistud, kelle kaudu on jõutud ühisõppuste ja ühise tegutsemiseni.

Eestis muutus naabusvalve aktuaalseks 1999.a. lõpul, kui mitmed poliitikatgelased seadsid kahtluse alla politsei võimekuse kuritegevuse ohjeldamisega toime tulla. Kui meenutada, et sellesse perioodi langesid nii kuritegevuse taseme tõus kui ka politsei arvukuse oluline vähendamine, tuleb neid kahtlusi põhjendatult pidada. 2000.a. jaanuaris kuulutas Tartu linnavalitsus välja konkursi naabusvalve projekti juhi leidmiseks. Kolm väljavalitud kandidaati moodustasid sama aasta 2. veebruaril mittetulundusühingu

Naabusvalve Keskus ning sõlmisid 11. mail Siseministeeriumiga koostöölepingu. Selles nähti ette tegutseva struktuuri loomine ning liikumisele vajalike materjalide ja õppevahendite ettevalmistamine. Käesolev trükis on üks selle projekti saadusi.

Umbes samal ajal tegutseti ka Tallinnas. Lõuna- Tallinna politseijaoskond, Nõmme linnaosavalitsus ja elanikud sõlmisid kolmepoolse ühistegevuse lepingu, mille sisuks oli naabrivalve loomine. 2000.a. 5. mail Justiitsministeeriumi juures asuva Kriminaalpreventsiooni Nõukogu istungil asutati mittetulundusühing Eesti Naabrivalve.

Aasta jooksul on liikumine oma olemasolu ja eesmärgi teadvustanud ning näiteks ajakirjanduses on korduvalt avaldatud lootust, et just naabrivalve on see imerohi, mis kuritegevuse taganema sunnib.

Pisut terminoloogiast

Kummalisel kombel on lühikese ajaga isegi liikumise nimetus Eestis kahestunud. Ajakirjanduses enim esinev on termin “*naabrivalve*”. Suupärasusele toetudes lisatakse veel, et valvajateks on ju naabrid. Kasutatakse ka terminit “*naabusvalve*”. Selle seisukoha toetajate väitel pole tegu asjaga, kus naaber valvab, mida teine naaber teeb, vaid **naabrid koos valvavad oma ühist territooriumi**, *naabrust*. Toeks on inglisekeelne “Neighborhood Watch” (mitte “neighborwatch”!). Käesolevas trükises on jäädud **naabusvalve** juurde.

Asumites tegutsevaid naabrusevalvajate rühmi kutsutakse Eesti Naabrivalvega ühinenud organisatsioonides *Naabrivalve sektoriteks* ning nende juhte *sektori vanemateks*.

MTÜ Naabusvalve Keskuses koostatud dokumentatsioon on lähtunud nimetustest *tugirühm* ja *tugiisik*. Selles brošüüris kasutatakse viimatinimetatud varianti.

Kokkuvõtvalt tuleb tõdeda, et heal lapsel mitu nime ja pisikesed lahknevused ei varjuta naabusvalve positiivset sisu.

Naabusvalve struktuur Eestis

Ühes *asumis*: suurmajas, kvartalis või isegi väiksemas linnajaos elavad ja koos tegutsevad naabrusevalvajad moodustavad *tugirühma*. Tegu ei ole organisatsiooniga seaduse tähenduses, sest liikumisega vabatahtlikult ühinenud seob vaid soov ühiselt oma turvalisust suurendada ning valmisolek selleks oma osa anda. Liikumisega ühinedes alla kirjutatud koostöökohustus on dokument, millel pole juriidilist tagajärge allakirjutanu jaoks isegi siis, kui ta käitumine liikumise põhimõtteid eirab. Karistuseks saab olla vaid naabrite põlgus ning edasistest ettevõtmistest eemalejätmine. Küll aga saab kohustuse võtnu endale õiguse osaleda Naabusvalve õppes ja kasutada selle märki oma elamu või korteri tähistamiseks. Märk “Naaber valvab!” mõjub sageli kindlamalt kui Vasara ukسلukk. Tinglikult võib *tugirühma* liikmeid nimetada *vaatlejateks*, sest nende õpe ja ettevalmistus, aga ka tegutsemine õigustab just seda.

Tugirühma tegevust koordineerib *tugiisik*. Tugiisiku valikust sõltub asumi ja tugirühma nägu. Harilikult valitakse tugisik tugirühma asutamisel. Ühelt poolt peab tugisik olema võimeline koordineerima rühma tegevust ja tagama, et enam- vähem pidevalt oleks kaitstav territoorium valvatud, teiselt poolt peab ta pidama sidet kontaktisikutega politseist

ja omavalitsusest või Naabrusvalve keskusest, et tellida vajalikke vahendeid ja materjale, edastada vajalikku teavet ning planeerida vaatlejate õpet.

Politseikonstaabel, kelle teeninduspiirkonnas tugirühm tegutseb, on ühtpidi õnnelikus olukorras: vajalik teave tuuakse talle kandikul kätte! Teistpidi aga peab just konstaabel olema esimene spetsialist, kes oskab soovitada, millised uksed- lukud elamule sobivad, kuidas kaitsta aedu või elektriliine või keda kutsuda rääkima näiteks kindlustuse teemadel.

Naabrusvalve ei saa jääda võõraks ka kohalikele omavalitsustele. Praktika on näidanud, et idee on küpsiks saanud ning linna-, linnaosa- ja vallavalitsused on valmis osalema naabrusvalve loomises ja ka tegevuse edasises koordineerimises. Enamasti pannakse see töö õigus- või korrakaitseõunikele. Sõltub juba konkreetsest inimesest, kas ta suudab enda ümber aktiivse eluhoiakuga elanikest tugirühma luua.

Eesti Vabariigi tasandil koordineerib tugirühmade loomist MTÜ Eesti Naabrusvalve. 2000.a. sügisel toimunud ringreisil tutvustas ühing paljudes eesti maakondades liikumise põhimõtteid ja selle tulemusel on ka kolmepoolseid lepinguid sõlmitud.

MTÜ Naabrusvalve Keskus realiseeris 2000.a. jooksul projekti osa, mis nägi ette naabrusvalve tegutsemismetoodikate, töödokumentide ja õppematerjalide loomist. Lisaks loodi Tartus ja Tartu maakonnas üle kümne tegutseva tugirühma, anti neile üle 40 korra õpet ja käivitati tudengite ühiselamuid turvav Naabripatrull. Esimese tööaasta kogemusi jagati aasta lõpus Tartus toimunud seminaril, Tallinnas Eesti Naabrusvalve korraldatud konverentsil ja 2001. aasta jaanuaris Tartu prefektuuris läbi viidud prefektide seminar-nõupidamisel.

Kokkuvõtvalt tuleb tõdeda, et Naabrusvalve kui organisatsioon on üles ehitatud üsna lõdvalt seotud ja väheorganiseeritud rahvaliikumisena. Selline ülesehitus tagab üheltpoolt vajaliku paindlikkuse ja võimaluse kohaneda muutuvate olukordadega, teiselt poolt välistab liikumise muutumise isikliku või erakondliku poliitika tööriistaks. Organisatsiooni liikmete nimekirjade ja liikmepiletite puudumine ei takista õpetuse teel asjatundlikuks saanud vaatlejaid täitmast nende kodanikukohust: jälgimast ümbritsevat, ära tundmas ohu märke ja teavitamast vajalikke jõustruktuure.

Keskorganisatsioon Tallinnas ja metoodikakeskus Tartus on abiks kõigile, kes tunnevad vajadust oma elukohas turvalisust tugevdada ja leiavad võimaluse selles ise osaleda.

Konstaabel Naabrusvalvele

Toimekas konstaabel saab kähku aru, millist otsest kasu või ta saada asjaliku tugiisiku juhtimisel tegutsevalt Naabrusvalve tugirühmalt. Valvsate pilkudega kogutud teave sellest, mis asumis toimub, kui mundrimeest lähedal pole, on sageli hindamatu nii kuritegude ja muude õiguserikkumiste avastamiseks kui ka ennetamiseks.

Mida aga ootavad elanikud?

Küsitlused näitavad, et konstaablit tunneb näost- näkku vähem kui kümme protsenti tema teenindatava piirkonna elanikest. Tõsi, maakohtades on see näitaja oluliselt parem. Peaaegu igal elanikul on probleeme, mille lahendamist ta peab politsei, täpsemalt konstaabli ametitööks. Naabruses elav salaviinamüüja, lärmitsevad poisikesed või kasvõi uksealust märgav hulkurkass on paljudele alalisteks stressiallikateks ja kohe on platsis igiammune küsimus: **kus on politsei silmad?**

Konstaablilt ootab elanik lahendusi- tema on ju maksumaksja, kelle rahadest politseile palka makstakse. Paljude probleemide lahendus on teatavasti ainult selles, kui avaldaja ära kuulatakse ja talle kaasa tundes olukorda selgitatakse. Mõnikord on vaja head nõu. Need juhud, millal konstaabel peab kohaldama talle seadusega antud sunnivõimu, on ainult väike osa kogu tööst.

Naabusvalve tugirühm kohtub konstaabliga palju sagedamini kui muu rahvas. Konstaabel on politseinik, see tähendab: **turvateenuse ekspert**. Elanikele on vaja selgitada kuritegevuse ja õiguserikkumiste olukorda riigis, maakonnas, linnas ja konkreetsetes linnajaos või vallas. On vaja selgitada lihtsamaid turvameetmeid kuritegude vältimiseks: majauste lukustamist, korralikke keldri- ja söeluuke, alumiste korruste akende ja rõduuste kindlustamise vajadust. Rääkida tuleb sellest, kuidas vältida tasku- ja jalgrattavargusi ning mida teha, et auto oleks varguse vastu kaitstud.

Vanureile tuleb selgitada, kuidas hoida oma raha, kuidas kasutada pangakaarti ja kuidas kirjutada PIN- koodi üles nii, et varas seda kasutada ei saaks.

See kõik nõuab aega ja tõhusat ettevalmistustööd. Aga miks mitte asja enda jaoks lihtsustada, lasta sellest rääkida neil, kellel huvi, et nende vastavat teenust ostetaks?

Kuritegevuse olukord, selle analüüs ja arvandmed on teave, mis kindlasti huvitab iga leheetoimetajat Postimehe peatoimetajast vallalehe tegijani välja. Konstaabli initsiatiivi on vaja, et edastada kohaliku lehe tegijaile prefektuuri teabetalituse või pressiesindaja telefoninumber. Edasi lepivad asjaosalised juba omavahel kokku ja lugu ilmub.

Kui asumit on eelil hoidmas kohalikku huvi pakkuv kuritegu või muu politseisündmus, tuleb kasutada sama skeemi.

Turvameetmed tähendavad maja- ja korteriomanikele kindlasti lisakulutusi. Tuleb kannatlikult selgitada, võrrelda kulutusi korralikule uksele nendega, mis tekivad, kui varas sellise ukse puudumist kasutab. Aga elanike kulutused turvavarustusele on kellegi äri. Reklaami huvides on paljud luku- või uksefirmade esindajad nõus kohale sõitma ja rahvale rääkima, miks üks asi hea ja teine parem. Võimalusel peaks konstaabel neid kohtumisi organiseerida aitama, näiteks vallamaja või lasteaia kasutamise luba nõutades. Kohtumisel osalemine ja sõna võtmine tõstab mundrimehe autoriteeti.

Kõik see kehtib ka kindlustuse- ja pangateenuse pakkujate, autode ja jalgrataste turvavarustuse müüjate ning paljude taoliste kohta.

Maarahvale teevad palju tüli ja muret elektriliinide vargused. Autodega ringi kihutavatel traadivarastel kulub loetud minuteid, et mitu postivahet maha lõigata, kokku keerata, autosse toppida ja kaduda. See seletus kannatanuid ei rahulda. Tuleb läheneda teisest kandist: teadvusatda kõigile ohtu ja selgitada, et elanike valvsuse ja tähelepanelikkuseta on politsei võimetu: lihtsalt ei jõua korraga igal pool olla. **Kus tegijaid, seal nägijaid** peab hakkama toimima elanike kasuks ja politsei tegemistele abiks.

Naabusvalvelt konstaablile

Konstaabel nagu iga teinegi õiguskaitse töötaja tunneb alati teravat puudust teabest. Traditsiooniliselt on politsei tegelenud tulekahju kustutajana, tagajärgedega võitlejana. Teooria väidab, et kuritegu on lihtsam ära hoida kui tõkestada ja lihtsam tõkestada kui avastada. Tõkkeks on puudus infost, mis osutaks kuritegu soodustavatele asjaoludele või isegi konkreetse kuriteo ettevalmistamisele. Kui rikutakse või varastatakse kortermaja välisukse koodlukk, ei vaevu elanikud sellest politseisse teatama. Mõne päeva või nädala jooksul aetakse asi korda ja unustatakse. Et aga välisukse rikkumine võib olla korterivarguse ettevalmistamine, pole tavakodanikule arusaadav. Vastavat õpetust saanud naabrusevalvajakad võivad käituda kahel moel: teavitada konstaablit, kes siis vastavad meetmed võtab, või tugevdada ise mõneks ajaks valvet, et tabada varguse üritajaid teolt. Mõlemad viisid on ka politseile aktsepteeritavad, sest aitavad õiguserikkumist ja võimalikku kahju ning lisatööd ära hoida.

Valvsa naabri teade kõrvalmaja hoovinurga kohta, kuhu hilisõhtul kogunevad poisikesed suitsu tegema ja oma plaane pidama, peaks huvi pakkuma nii konstaablile kui noorsoopolitseinikule. On ju tüüpiline, et poiss, kes kolm aastat tagasi tabati suitsetamiselt, võib täna õhtul joobnudpäi mõõduvalt naiselt käekoti rebida.

Salaviina ja sigarettide müüjad, täpsemalt küll nende kliendid on naabrite nuhtlus. Naabusvalve on õiguskuulekate kodanike ühendus ja vajalik teave sellistest mädapaisetest jõuab kindlasti konstaablini koos ülivajalike detailidega, mida saab kasutada viinapunkri pidaja vastu. Naabrid panevad ju tähele, kuidas ja millal salamüüja oma varusid täiendab, kus neid hoiab ning kes on tema kliendid.

Lõppude lõpuks on teenindatava piirkonna elanikud enamasti tegevad ka muudel elualadel. Hea tahtmise korral võib naabusvalvesse kaasata juristi, kes selgitab hädakaitse ja hädaseisundi probleeme või kasvõi kohalikku koerte ja kasside pidamise eeskirja. Rattapoe omanik või müüja võib selgitada, miks tross- lukk on kolm korda kehvem U-lukust. Autoomanikke on võimalik veenda, et kui suurel ühishoovil pargib 30 sõidukit, siis on igäihel neist vaja kahel korral kuus mõni tund öösel valvata, et kõigi autod terved püsiks.

Kaks kõige suurema kasuteguriga efekti Naabusvalve tegevusest on pärit teine teisest vallast: **esiteks** levib ka kuritegevusele kalduvate isikute ringkondades teave naabusvalve tugirühma käivitumisest ja üksnes see fakt teeb asumi nende jaoks ebasoodsaks: riskitase tõuseb. **Teiseks** tõstab lävimine elanikega, nende ärakuulamine ja nõustamine politsei kui institutsiooni ja ka konkreetse politseiniku usaldatavust ja autoriteeti.

Naabusvalve organiseerimisest

Kõige raskem on alustada tühjalt kohalt. Murphy süstemantikaseadustes on naljaga pooleks välja öeldud hea mõte. ***Kõigi suurte tegutsevate süsteemide uurimine näitab, et nad on välja kasvanud väikesest tegutsevast süsteemist.***

Kui alustada sellest, et kuulutada välja mikrorajooni elanike rahvakoosolek ja kavatseda seal selgitada, milline hea asi on naabusvalve, on tulemuseks tavaliselt läbikukkumine. Kümme-kond pensionieas daami, kes kohale tulevad, kuulavad Teid ära, küsivad, kuipalju selle eest makstakse ja kuulnud, et mitte midagi, lahkuvad, asja maapõhja kirudes.

Hoopis tululikumaks on osutunud kokkulepped tegutsevate formaalsete või mitteformaalsete organisatsioonidega. Kõigepealt tasub käia korteriühistute esimeeste jutul. Korteri omanikel on ühised hirmud ja ühised vaenlased. Tuleb neile selgitada, et ainult ühine vastutegutsemine pakub rohtu ja et oma aja- ning energiakulu korvab kasvav turvalisus.

Sama lähenemine veenab majaomanike ühenduste liikmeid. Sageli väidavad nad küll, et neil naabrusevalve juba tegelikult toimib. Ka külakohtades on see tõesti nii, kuid selgitades mõne lihtsa näite varal, kui vähe nad tegelikult kuritegude ennetamisest teavad ja mida Te neile võite õpetada ning anda, saavutate 90% tõenäosusega edu.

Mitteformaalsed organisatsioonid on näiteks pensionäride “jututoad”, kooperatiivgaraažide sõpruskonnad ja suveõhtused vabaõhu- male- ja õlleklubid. Kõigis neis võite hea tahtmise korral leida liitlasi avalikku huvi teeniva ürituse käivitamiseks. Tähtis on vaid tabada kohalik arvamussliider ja teda enda liitlaseks teha.

Igasuguse koostöö eelduseks on ühised huvid. Konstaabel peab kannatlikult võimalikele huvirühmadele selgitama situatsiooni ja võimalusi selle parandamiseks. Seejuures tuleb tingimata välja pakkuda omapoolseid lahendusi ja hüvesid, olgu see siis õpe või naabusvalve olemasolust teavitavad sildid ja kleebised majadele.

Naabusvalve tugirühma asutamine on mõistlik korraldada koosolekuna. Seal tuleb veelkord esineda, selgitades asja olemust ja perspektiive. Kasulik on kaasa võtta tugirühma töödokumendid (trükise lisas) ja kleebised. Kohustusallkirja sisu selgitades tuleb teatada, et allakirjutanu võtab endale vaid moraalsed kohustused, mille täitmiseks on õigus igal kodanikul ja Eestis õiguslikul alusel viibival muul isikul. Juriidilisi tagajärgi kohustusest loobumine või nende mittekohane täitmine kaasa ei too. Küll aga tuleb arvestada naabrite õigustatud hukkamõistuga. Samal koosolekul tuleks valida rühma tugiisik ning jälgida, et kõik kohustusallkirjale allakirjutanud paneks kirja tema ja konstaabli telefoninumbrid.

Tulevikus kujuneb sellest omamoodi filter kodanike kaebuste teel, sest Naabusvalve liini pidi asja sisust teada saanud konstaablil on võimalik paljud vaidlusküsimused rahulikult ja väikeses ringis ära selgitada, minemata kaebuse lahendamise vaevalisele teele.

Kohe alguses tuleb ka kokku leppida valve organiseerimise põhimõtetes. Kui suurmajade rajoonis on 3-4 maja baasil võimalik leida kümme- viisteist asjalikku pensionäri, kes valmis oma aega ja toimekust üldsuse heakskiidu pälvimise nimel rakendama, siis eramute rajoonides ja maakohtades tuleb välja selgitada ristmike ja muude sõlmpunktide läheduses elavad isikud, kellele praktilise valve koormus langeb. Tuleb selgitada isiku ja sõiduki asjatundliku kirjeldamise vajadust, set teade:”üks oli pikem, teine lühem” ei ütle praktiliselt midagi. Soovitav on kasutada sinise trükise lisas olevat skeem- joonist, millest ka asjatundmatul inimesel on palju kasu korraliku isikukirjelduse kokkupanekuks.

Vaatlusprotokolle on mõttekas täita vaid neil juhtudel, kui tõesti midagi toimus. Koosolekult peab iga liikumisega ühinenu kaasa saama koostöökohustuse ühe eksemplari, teabelehe “Naabusvalve vaatlustalitus”, milles on lühidalt kirjas liikumise tööpõhimõtted ning naabrite kontaktandmete lehe. Viimase täitmine jäägu igapäev isiklikuks asjaks. Lehest on palju kasu, kui naabri äraolekul tema elamises midagi peaks juhtuma, sest sellel saab kirja panna paari lähedas isiku kontaktandmed, kelle kaudu on eemalolijat lihtne leida.

Loodud rühmaga ei tohi kontakti kaotada. Omavalitsuste või sponsorite kaudu või ka elanike oma raha eest saab hoonetele muretseda suured sildid, mis teadustavad

Naabrusvalve töötamisest. Nagu eespool öeldud, on selliselt tähistatud majad ja rajoonid kurjategijaile üpris ebaõdusad.

Muude riikide ja ka juba Eesti senine praktika tõendab, et Naabrusvalve käivitumine loob asumis soodsa psühholoogilise kliima. Ühine tegutsemine ühise eesmärgi nimel liidab inimesi ja paneb unustama vanad lahkarmused. See koostöövalmidus laieneb enamasti ka kaugemale kui valmisolekule sõidus oleva naabri kirjakasti regulaarselt tühjendada. Suurmajade vahelistes parklates annab võimalusi lisakohtade loomiseks lihtne parkimisbokside joonimine asfaldile. Laste- ja noorte probleemidele pakuvad leevendust manguväljakute ja kogunemiseks sobivate keldriruumide korrastustööd. Pealegi on lapsed seal siiski praktiliselt omaste ning naabrite silma all. Ka kodukaunistamine on sageli alguse saanud “meie”-tundest.

Kokkuvõtvalt võib seda kõike nimetada *elaniku* mõttelaadi asendumiseks *kodaniku* mõttelaadiga. Kasu on üldine.

Liitlastest

Nagu alati, on liitvateks ühised huvid. Elanikud, kes on Naabrusvalve baas, on küll valmis turvalisuse huvides ohverdama oma aega ja energiat, kuid kui jutt läheb materiaalsetele kulutustele, on vastuväited kiired tulema. Kulutused naabrusvalvele pole tegelikult kuigi suured. Mõnel korral on vaja leida ruume koosolekute ja õppuste toimetamiseks. Isegi kui ei õnnestu leida vastutulelikku kooli või lasteaeda, pole sellised kulutused tavaliselt ületamatu koorem. Tuleb tähele panna, et sisu näilikustamise huvides on vaja kasutada ka demonstratsioonitehnikat. Naabrusvalve tutvustamiseks on juba olemas Siseministeeriumi tellimisel tehtud õppe- videofilm “Naaber valvab”. Ilmumas on naabrusvalve teemalised voldikud, MTÜ Naabrusvalve Keskuselt on võimalik tellida selgitavaid lüümikuid. Samast saab meililisandina või ka paber kandjal tugirühma tööks vajalike dokumentide planke. Mõne teema tarbeks on vaja kutsuda esinema asjatundjaid. Kõik see on seotud kulutustega. Liigset raha pole teatavasti kellelgi. Tuleb jälle otsida liitlasi, sest elanike endi kulul ei pruugi protsess käivituda.

Tõenäoliselt on esimeseks asjast huvitatud toetajaks kohalik omavalitsus: vald, linn või linnajagu. Korrakaitse ja preventsiონitegevus kuulub omavalitsuste pädevusse ning just sellised meetmed, mis elanike omainitsiatiivi äratavad ja kaasavad, on omavalitsustele teretulnud.

Eespool on juba viidatud võimalusele kaasata naabrusvalve tegevuse finantseerimisse ettevõtteid, mis selle töö tulemusel näevad oma klientuuri kasvu võimalikkust. Siinkohal on silmas peetud kindlustusfirmasid, turvafirmasid ning mitmesuguse turvavarustuse tootjaid ja maaletootjaid.

Politseiprefektuurid on viimastel aastatel leidnud võimalusi mingil määral finantseerida preventsiονialast tegevust. Järelikult tuleb sel teemal vestelda ka prefektiga.

Naabrusvalve võib anda toredaid tulemusi töös laste ja koolinoortega. Vanemate klasside õpilased on sageli nõus kaasa lööma turvateemalistes üritustes. Koolid ja lasteaiad, mis elurajoonide naabruses asuvad, on sageli nõus oma ruume ja isegi demonstratsioonitehnikat tasuta kasutada andma.

Maakohtades on naabruse valvajate kindlaimaks liitlaseks Kaitseliidu organisatsioonid, ka Noorkotkad ja Kodutütred. Ühise õppe kõrval, mida nende organisatsioonide liikmed on alati nõus kaasa tegema, võib kokku leppida ka selles, kuidas tegutseda tegelikes

hädaolukordades. Näiteks võitluses elektriliinide varastega on tragid kaitseliitlased ennast juba väga positiivsest küljest näidanud. Sügisel, kui põldudel ja aedades valmib saak, on asjast huvitatud naabrusevalvajatel võimalik koos välimundrites meestega organiseerida ajutine Naabripatrull, et kaagid suurt osa viljast kõrvale ei kratiks.

Siinkirjeldatud võimalused pole muidugi ammendavad. Kohalikke olusid tundvad konstaablid leiavad kindlasti teisigi partnereid, kelle abiga tänuväärset üritust käivitada ning käigus hoida.

Päris loomulik, et koostöö korteriühistute või majaomanike ühendustega, mis on hädavajalik naabusvalve asutamisel, ei katke ka siis, kui süsteem tegutseb. Oleks üsna õige, kui naabusvalve tugiisik võtaks korteriühistu üldkoosolekul sõna ning ütleks, mis tehtud ja mida koos ühistuga järgmisel aastal teha vaja.

Kindlasti tuleb silmas pidada, et koostöö eeldab kahepoolset tegevust. Kui tegemistesse on kaasatud näiteks äriühingud, tuleb alati selgeks kõnelda, kas ja kuidas võib naabusvalve üritusi kasutada otsereklaami tegemiseks. Toote, olgu see siis turvalukk või kindlustuspakett, pakkujaile tuleb selgitada, et oma toote headest külgedest kõneldes peaks ta analüüsima ka teisi analoogilisi tooteid või lubama, et samal õppusel esineks ka konkureeriva toote pakkuja. Viimasel juhul peab õppuse organiseerija tagama, et koosolek kujuneks ikka õppuseks, mitte laadakauplemiseks.

Kui naabruse valvajad kutsuvad oma üritustele esinema teiste organisatsioonide (Naiskodukaitse, pensionäride ühing jne.) liikmeid, tuleb alati olla valmis ka vastukülaskäiguks, kus siis selgitatakse oma töid- tegemisi ja tegevuspõhimõtteid.

Naabusvalve kui avatud organisatsioon on alati nõus koostööks kõigiga, kes lähtuvad oma tegemistes sarnastest põhimõtetest.

Lõpetuseks

Lähipolitsei, see tähendab eelkõige konstaablite ja noorsoopolitseinike tegevuse edu sõltub suuresti sellest, kuidas politseiametnik suudab kujundada oma suhteid teenindatava asumi elanikega. Naabusvalve loomine ja juhendamine pakub selleks piiramatu võimalusi. Ühelt poolt mõjub mundris naise või mehe kui vahetu partneri, teenindaja ja abistaja rolli tunnetamine. See tõstab politsei kui institutsiooni ning ka konkreetse politseiametniku usaldusväarsust. Teiselt poolt on tulemiks politseile tuleva teabe muutumine konkreetsemaks ja kompetentsemaks.

Teadmine, et asumis tegutseb naabusvalve tugirühm, on kuritegevusele kalduvatele isikutele signaaliks, mis sunnib neid muid objekte valima.

Naabusvalve lähendab elanikke üksteisele ja politseile. Riikides, kus naabusvalve on tegutsenud juba aastaid, on muutunud loomulikuks, et inimese äraolekul võtab naaber tema postkastist hoiule saabunud korrespondentsi, niidab õuemuru või pühib tänava maja ees. Teene eest tasutakse teenega. Tagajärjeks on kasvav turvalisus ja paranenud psühhokliima. Naabusvalve on ettevõtmine, mille puhul ausate elanike hulgas kaotajaid ei ole. Konstaabel kui rahvale lähim politseiametnik peab olema selle liikumise esimene tugi. Edu on partnerluses.

Lõpetades naabusvalvele pühendatud seminari 2000.a. novembris Tartus, ütles siseminister Tarmo Loodus: **“Midagi ei ole teha, kui me tahame, et meie kodu on**

turvaline, siis olemegi kodanikena kohustatud hoolitsema selle eest, et kõiki vahendeid, kõiki võimalusi ära kasutades me jõuaksime selle turvalise ühiskonnani, mida me tegelikult näha tahame. Oleme selles teemas Euroopa arenenud riikidega samas olukorras. Tehkem siis samamoodi! Olgem kodanikena hästi aktiivsed!”